

Od redakcji

DOI: 10.2478/prm-2024-0010

Niniejszy tom „Polskiego Rocznika Muzykologicznego” zawiera zróżnicowany zestaw artykułów związanych z hasłem wywoławczym „muzyka polska”. Znalazło się ono w tytule 52. Konferencji Muzykologicznej ZKP, która odbyła się w gościnnych progach Instytutu Muzyki Uniwersytetu Rzeszowskiego oraz Państwowej Szkoły Muzycznej I st. im. Zygmunta Mycielskiego w Strzyżowie w dniach 7–9 września 2023 roku. I stało się punktem wyjścia do dyskusji obejmującej bardzo szeroki zakres ujęć dotyczących nie tylko twórczości kompozytorskiej, ale też m.in. życia muzycznego, praktyk wykonawczych i idei estetycznych. Zebrane tu teksty są ich selektywną reprezentacją uzupełnioną o interpretacje powstałe na zaproszenie redakcji.

W pierwszej sekcji tomu (Twórcy) mieszczą się trzy artykuły. Maria Wilczek-Krupa na podstawie różnorodnych źródeł, w tym dokumentów osobistych, artykułów prasowych i zbiorów archiwalnych, przywraca pamięć o Emilu Łapczyńskim – podlaskim dziedzicu i wirtuozie fortepianu, który w połowie XIX stulecia koncertował w największych salach Europy. Jednocześnie ukazuje tragiczny wymiar jego życia, naznaczonego osobistymi dramataми i wydarzeniami historycznymi, które przedwcześnie zakończyły jego karierę. Marta Szoka bada złożoną relację między działalnością dyrygencką a twórczością kompozytorską Pawła Kleckiego, Jana Krenza i Stanisława Skrowaczewskiego. Analizując ich dorobek kompozytorski, szczególnie w zakresie symfoniki, odkrywa nie tylko doskonały warsztat, ale także dążenie do pełni artystycznego wyrazu oraz ekspresji oryginalnych idei estetycznych i brzmieniowych. Natomiast Barbara Literśka przedstawia dziesięciu najważniejszych kompozytorów działających od 1945 roku w Zielonej Górze, tworząc alfabetyczny leksykon ich sylwetek i dorobku. Podkreśla ich wkład w rozwój kultury muzycznej miasta i kraju, zwracając uwagę na niedostateczną reprezentację tych twórców w publikacjach o zasięgu ogólnopolskim.

W drugiej sekcji (Problemy) znajdują się artykuły Luby Kijanowskiej-Kamińskiej i Ewy Kowalskiej-Zajęc. Pierwsza z autorek – w kontekście schyłku XIX i początku XX stulecia – rozważa problem przyswajania przez kompozytorów ukraińskich wpływów płynących z polskiej kultury muzycznej. Proponuje czteropoziomowy system porządkujący formy i sposoby oddziaływania wspomnianych wpływów, które mają na celu pomoc w rozumieniu ich różnorodności i złożoności. Ewa Kowalska-Zajęc podejmuje natomiast kwestię idiomatyczności notacji w polskiej twórczości kompozytorskiej z II połowy ubiegłego wieku. Szczególny nacisk kładzie na wpływ nowych technik kompozytorskich i indywidualnych rozwiązań formalnych na kształtowanie się zapisu, jego wizualną atrakcyjność oraz obecność unikalnego „fingerprintu” twórców.

Trzecia sekcja tegorocznego tomu (Konteksty) zbiera kontekstualne spojrzenia na muzykę polską. Najpierw Andrea Bohlman prezentuje swe badania nad koncepcją bojkotów jako formy protestu politycznego, ze szczególnym uwzględnieniem ich aspektów muzycznych i performatywnych. Na podstawie studium przypadku bojkotów podczas polskiego stanu wojennego w latach 80-tych XX wieku dąży do ustalenia, w jaki sposób funkcjonują one – z udziałem muzyki lub dźwięku – jako taktyki polityczne i kształtują doświadczenia społeczno-kulturowe. Następnie Renata Suchowiejko analizuje listy Zygmunta Mycielskiego do Nadii Boulanger (napisane w okresie wojennym i tuż powojennym) przechowywane w Bibliothèque nationale de France. Skupia się na kilku kluczowych momentach tej korespondencji, które dotyczą rozważań egzystencjalnych Mycielskiego oraz pewnych wątków biograficznych, dopełniając w ten sposób znany z innych pism kompozytora obraz jego intrygującej, bogatej osobowości. Wreszcie Aleksandra Kłaput-Wiśniewska bada relacje między twórczością kompozytorską Romualda Twardowskiego a odbywającymi się w Bydgoszczy festiwalami Musica Antiqua Europae Orientalis. Szczególną uwagę poświęca *Małej liturgii prawosławnej*, która okazała się impulsem do dalszych poszukiwań Twardowskiego w ramach nurtu „neoarchaicznego” i utrwaliła jego związki z Filharmonią Pomorską.

Zwieńczeniem niniejszego tomu jest artykuł Katarzyny Babulewicz (zamieszczony w sekcji Varia). Choć nie dotyczy głównego tematu, wpisuje

się w jeden z ważnych celów realizowanych przez nasze czasopismo, jakim jest prezentacja dokonań badaczy z różnych ośrodków i środowisk akademickich. Autorka tego tekstu analizuje muzykę Dymitra Szostakowicza do dwóch, powstałych w latach 1933–1940, animowanych filmów dla dzieci wyreżyserowanych przez Michaiła Ciechanowskiego. Biorąc pod uwagę zarówno interakcje między warstwą fabularną, obrazową i muzyczną, jak i kontekst społeczno-polityczny, w jakim filmy powstały, ukazuje nieznane dotąd oblicze Szostakowicza jako kompozytora filmowego.

*Z życzeniami satysfakcjonującej lektury,
Iwona Lindstedt*

scienciendo

Spis treści

- 9 Od redakcji

Twórcy · Artists

- 17 MARIA WILCZEK-KRUPA
Przywrócony pamięci: Emil Łapczyński (1837–1863).
„Koncertista”, kompozytor, powstaniec
- 43 MARTA SZOKA
Twórczość kompozytorska Pawła Kleckiego, Jana Krenza
i Stanisława Skrowaczewskiego w perspektywie historycznej
- 63 BARBARA LITERSKA
„Przybysze” i „tubylcy”: kompozytorzy w polskiej Zielonej Górze
(1945–2023)

Problemy · Problems

- 125 LUBA KIJANOWSKA-KAMIŃSKA
Rola muzyków polskich w kształtowaniu ukraińskiej szkoły
kompozytorskiej XIX i początku XX wieku
- 164 EWA KOWALSKA-ZAJĄC
Czy możliwy jest nadal notacyjny „fingerprint”?
Kilka uwag o idiomatyczności notacji dwudziestowiecznej

Konteksty • Contexts

- 187 ANDREA F. BOHLMAN
Bojkot aktorski w stanie wojennym: studium przypadku polityki
słuchania jako działania kolektywnego
- 219 RENATA SUCHOWIEJKO
Wojenne losy Zygmunta Mycielskiego i powojenna rzeczywistość
w świetle listów do Nadii Boulanger (1939–1960): notatki z lektury
- 244 ALEKSANDRA KŁAPUT-WIŚNIEWSKA
Idee festiwali i kongresów Musica Antiqua Europae Orientalis
jako inspiracja twórcza na przykładzie utworów Romualda
Twardowskiego

Varia

- 275 KATARZYNA BABULEWICZ
Dwa radzieckie filmy animowane dla dzieci z muzyką
Dymitra Szostakowicza
- 300 Instrukcja dla Autorów

Editorial

DOI: 10.2478/prm-2024-0010

The present volume of *Polski Rocznik Muzykologiczny* features a diverse set of articles associated with the call sign of “Polish music”. The call sign was part of the title of the Polish Composers’ Union’s 52nd Musicological Conference, which took place on the hospitable premises of the University of Rzeszów’s Institute of Music and the Zygmunt Mycielski Primary Music School in Strzyżów on 7–9 September 2023. And it became the starting point for a discussion covering a very wide range of approaches to not only composing, but also musical life, performance practices as well as aesthetic ideas. The articles collected here are their selective representation supplemented by interpretations commissioned by the editors.

The first section of the volume (Artists) is made up of three articles. Drawing on a variety of sources, including personal documents, newspaper articles and archival collections, Maria Wilczek-Krupa brings back from obscurity the figure of Emil Łapczyński—a squire from Podlasie and piano virtuoso who gave concerts in Europe’s greatest halls in the mid-nineteenth century. At the same time she reveals the tragic dimension of his life, marked by personal tragedies and historical events that ended his career prematurely. Marta Szoka examines the complex relationship between conducting activities and the compositional oeuvre of Paweł Klecki, Jan Krenz and Stanisław Skrowaczewski. Analysing their compositions, especially symphonic ones, she reveals not only their fine compositional skills, but also the pursuit of full artistic expression as well the expression of original aesthetic and sonic ideas. Barbara Literska presents the ten most important composers active in Zielona Góra since 1945, creating an alphabetical lexicon of their profiles and output. She highlights their contributions to the development of the city’s and the country’s musical culture, pointing to the underrepresentation of these composers in nationwide publications.

The second section (Problems) contains articles by Luba Kijanowska-Kamińska and Ewa Kowalska-Zajac. The former—in the context of the late nineteenth and early twentieth century—considers the problem of Ukrainian composers assimilating influences from Polish musical culture. She proposes a four-tiered system organising the forms and ways of this influence to help understand its diversity and complexity. Ewa Kowalska-Zajac takes up the issue of idiomatic notation in Polish compositional output from the second half of the last century. She places particular emphasis on the influence of new compositional techniques and individual formal solutions on the formation of the notation, its visual appeal and the presence of the unique “fingerprint” of the composers.

The third section of this year’s volume (Contexts) brings together contextual views on Polish music. First, Andrea Bohlman presents her research on the concept of boycotts as a form of political protest, focusing in particular on their musical and performative aspects. Using a case study of boycotts during martial law in Poland in the 1980s, she seeks to determine how they function—with music or sound—as political tactics and how they shape socio-cultural experiences. Next, Renata Suchowiejko analyses Zygmunt Mycielski’s letters to Nadia Boulanger (written during the war and just after the war) kept in the Bibliothèque nationale de France. She focuses on a few key moments in this correspondence, which concern Mycielski’s existential reflections and some biographical topics, thus completing the picture, known from the composer’s other writings, of his intriguing, rich personality. Finally, Aleksandra Kłaput-Wińniewska examines the relationship between Romuald Twardowski’s compositions and the *Musica Antiqua Europae Orientalis* festivals held in Bydgoszcz. She pays special attention to *Little Orthodox Liturgy*, which proved to be an impetus for Twardowski’s further explorations within the “neoarchaic” trend and consolidated his ties with the Pomeranian Philharmonic.

The volume ends with an article by Katarzyna Babulewicz (featured in the *Varia* section). Although it does not deal with the main topic, it does reflect of one of the important goals pursued by our journal, which is to present the achievements of researchers from various academic centres

and milieu. The author analyses Dmitri Shostakovich's music for two animated children's films made between 1933 and 1940, and directed by Mikhail Tsekhanovsky. Taking into account both the interactions between the plot, images and music, as well as the socio-political context in which the films were made, she reveals a previously unknown side of Shostakovich as a film composer.

*Wishing you a satisfying reading experience,
Iwona Lindstedt*

sciendo

Contents

- 12 Editorial

Artists · Twórcy

- 17 MARIA WILCZEK-KRUPA
Back from obscurity: Emil Łapczyński (1837–1863).
Concert artist, composer, insurgent
- 43 MARTA SZOKA
The compositional output of Paweł Klecki, Jan Krenz and
Stanisław Skrowaczewski in a historical perspective
- 63 BARBARA LITERSKA
“Newcomers” and “natives”: composers in Polish Zielona Góra
(1945–2023)

Problems · Problemy

- 125 LUBA KIJANOWSKA-KAMIŃSKA
The role of Polish musicians in shaping the Ukrainian school
of composition in the 19th and early 20th centuries
- 164 EWA KOWALSKA-ZAJĄC
Is notational “fingerprint” still possible? Some comments on the
idiomaticity of 20th-century notation

Contexts · Konteksty

- 187 ANDREA F. BOHLMAN
The Actors' Boycott During Polish Martial Law: A Case Study
in the Politics of Listening as Collective Action
- 219 RENATA SUCHOWIEJKO
The wartime experiences of Zygmunt Mycielski and the Polish
post-war reality as illustrated by Mycielski's letters to
Nadia Boulanger (1939–1960): reading notes
- 244 ALEKSANDRA KŁAPUT-WIŚNIEWSKA
Ideas of the Musica Antiqua Europae Orientalis festivals and
congresses as creative inspiration as exemplified by Romuald
Twardowski's works

Varia

- 275 KATARZYNA BABULEWICZ
Two Soviet Animated Films for Children with Music
by Dmitri Shostakovich
- 302 Instructions for Authors